

Protokoll fra møte i Hovedkomiteen i VKM tirsdag 23. mai 2006 kl 1000-1600

Fra Hovedkomiteen:

Åshild Krogdahl (møteleder), Bjørn Næss, Hilde Kruse, Knut Berdal (Stedfortreder for Ingolf Nes), Inger-Lise Steffensen (stedfortreder for Jan Alexander), Janneche Utne Skåre, Margaretha Haugen, Wenche Farstad, Leif Sundheim, Lene Frost Andersen, Øyvind Lie

Forfall

Anne-Katrine Haldorsen, Erik Dybing, Jan Alexander, Ingolf Nes, Georg Kapperud, Judith Narvhus

Fra sekretariatet til VKM:

Kirstin Færden, Tor Øystein Fotland, Knut Albert Solem, Bente Mangschou, Stine Husa, Ingfrid Slaatto Næss og Beate Furuto Folgerø (ref.)

Etikk og mat

Før møtet ga Matthias Kaiser fra den Nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi et foredrag med tittelen "Mat og etikk – Nye dimensjoner i vår tenkning".

Foredraget er vedlagt protokollen. Kaiser gjorde oppmerksom på en konferanse om mat, etikk og politikk som arrangeres i Oslo i sommer og som kan være aktuell for medlemmer av VKM, for informasjon se <http://eursafe2006.etikkom.no/>

Sak 10/06 Konstituering av møtet (habilitet, protokoll, oppfølgingssaker)

Det var ingen kommentarer til innkallingen. Ingen av medlemmene meldte seg inhabile til noen av sakene på dagsordenen. Åshild Krogdahl orienterte om at Margaretha Haugen er oppnevnt som ny leder av faggruppe 7. Haugen ble i den sammenheng ønsket velkommen som fast medlem i Hovedkomiteen.

Oppfølging av saker fra forrige møte:

Sak 4/06 Eksponeringsmodellverktøy. Saken ble behandlet per elektronisk høring i etterkant av møtet og står på dagsordenen også på dette møtet.

Sak 5/06 Eksponeringsberegninger. Saken utsettes på ubestemt tid.

Sak 6/06 Mål og budsjett for VKM 2006. Saken ble behandlet per elektronisk høring i etterkant av møtet

Sak 7-9/06. Sakene ble ikke behandlet på møtet, ikke behov for videre oppfølging.

Sak 11/06 Bruk av TTC-prinsippet i VKMs arbeid

Ad hoc-gruppens leder Inger-Lise Steffensen la frem et bakgrunnsdokument utarbeidet av *ad hoc*-gruppen. Hun innledet med å orientere om gruppens arbeid og hovedtrekkene i rapporten.

Følgende innspill til denne saken framkom:

- Godt, grundig og klart fremstilt dokument! Oppslagsverk som VKM kan ha god nytte av.
- VKM har et behov for systemer for oppfølging av nye prinsipper innen risikovurdering.
- TTC-prinsippet kan være et hjelpemiddel for en tverrfaglig tilnærming, da samme metode kan brukes for en rekke ulike fagfelt.
- Det er en utfordring for risikovurderere at det ikke finnes tilstrekkelig toksikologiske data. Bruken av slike prinsipper som TTC i risikovurderinger vil derfor tvinge seg frem.
- Dette dokumentet bør også være nyttig for EFSA og bør oversendes dit. Dette kan sekretariatet ta seg av.
- Det ble stilt spørsmål rundt den faglige troverdigheten av arbeidet som er gjort i utviklingen av metoden da mye av arbeidet har vært ledet av ILSI (International Life Sciences Institute, en organisasjon som samler forskere fra både akademia, myndigheter og industri). *Ad hoc*-gruppen er ikke bekymret for dette etter en grundig gjennomgang av dokumentasjonen.
- Kanskje metoden kan finne anvendelse for ikke-akkumulerende mykotoksiner.
- Kan være at FG8 kan anvende prinsippet innenfor dyrehelse-området.
- Metoden er relevant for visse problemstillinger i faggruppe 1, men må utvikles før den kan tas i bruk innen dette fagfeltet.

Vedtak:

- Dokumentet fra *ad hoc*-gruppen brukes som bakgrunnsinformasjon og basis for videre diskusjoner både i Hovedkomiteen og i faggruppene i VKM for å se om, og hvordan, TTC-prinsippet kan være nyttig brukt i risikovurdering innenfor de ulike fagområdene som dekkes av VKM.
- Siden *ad hoc*-gruppen kun har bestått av eksperter fra Faggruppe 4 og 5, må hver enkelt faggruppe diskutere videre for å finne områdene innen eget felt der det kan være aktuelt å bruke TTC-prinsippet utover de områdene som er omtalt i dokumentet.
- Etter at en mulig anvendelse av TTC-prinsippet er nærmere diskutert både i Hovedkomiteen og i faggruppene i VKM, skal Hovedkomiteen i forbindelse med et av møtene høsten 2006 fatte et vedtak om hvordan VKM skal forholde seg til bruken av TTC-prinsippet i sine risikovurderinger.
- Sekretariatet sørger for at dokumentet fra *ad hoc*-gruppen oversendes EFSA

Sak 12/06 Statusrapport sukker og søtstoff

Ad hoc-gruppens leder Lene Frost Andersen ga en statusrapport for gruppens arbeid inkludert noen foreløpige konklusjoner og tanker om hvordan saken skal behandles videre i VKM. Det er ønskelig med en grundig gjennomgang i Hovedkomiteen og i de relevante faggruppene. *Ad hoc*-gruppen ønsker at Hovedkomiteen skal kunne stille seg bak *ad hoc*-gruppens rapport på samme måte som man gjorde med "Helhetssyn på fisk og annen sjømat". Faggruppe 4 skal behandle denne saken på sine planlagte møter 8. juni og 31. august.

Følgende innspill til denne saken framkom:

- Hovedkomiteen ønsker å få et utkast til uttalelse på møtet i september slik at saken kan behandles på to møter. *Ad hoc*-gruppen foreslår å sende ut et utkast så snart dette foreligger.
- Det ble presisert og beklaget at Mattilsynets oppdrag kun etterspør forhold vedrørende sukker og søtstoff i leskedrikker. Det vil si at vesentlige forhold ved temaet sukker og søtstoff i kosten ikke blir tema i *ad hoc*-gruppens arbeid.
- I og med at de tilgjengelige inntaksdata gjelder fram til år 2001 bør vurderingen også inneholde noe om trender etter den tid, for eksempel økt bruk av vann som drikke, økt bruk av saft, nye søtstoffer etc.
- Metodikken som ligger til grunn for de nasjonale kostholdsundersøkelsene som benyttes, og kvaliteten av disse, bør beskrives i utredningen.

Vedtak:

Hovedkomiteen gir sin tilslutning til disposisjonen til rapport som *ad hoc*-gruppen har utviklet og ber om å få se et utkast så snart det foreligger.

Sak 13/06 Samvirkende toksiske effekter av stoffer i blanding

Janneche Utne Skåre orienterte kort om hva som har skjedd i saken hittil:

- Sekretariatet sendte i vinter ut Mattilsynets utkast til bestilling til alle faggrupelederne for kommentarer og forslag til hvordan saken kan løses.
- Basert på tilbakemeldingene fra denne høringsrunden synes det som om oppdraget er mest relevant for Faggruppe 2, 4 og 5.
- Et møte mellom lederne av Faggruppe 2, 4 og 5, Mattilsynet og sekretariatet ble avholdt den 5. mai for å avklare utformingen av det endelige oppdraget.
- Sekretariatet mottok endelig oppdrag fra Mattilsynet på e-post 16. mai.
- Folkehelseinstituttet har tilbudt seg å gjøre en utredning slik at det lages et grunnlagsdokument som en *ad hoc*-gruppe med VKM-eksperter kan jobbe videre med. Tidsplan for en slik utredning hos FHI er oppstart før sommeren og videre arbeid utover høsten.
- Trinn 2 i denne prosessen med sammensetningen av en *ad hoc*-gruppe bestemmes senere, men Jan Alexander er foreslått som leder av arbeidet fordi han sitter i både Faggruppe 4 og 5.

Vedtak:

Hovedkomiteen gir sin tilslutning til forslaget fra lederne fra Faggruppene 2, 4 og 5 og ber om at det foreligger en skriftlig disposisjon og/eller statusrapport til møtet i Hovedkomiteen i september. Saken skal forankres og sluttbehandles i Hovedkomiteen.

Sak 4/06 Utvikling av generelle eksponeringsmodellverktøy

Leder av *ad hoc*-gruppen Margaretha Haugen la frem et forslag til opplegg for kurs i stokastisk modellering.

Følgende innspill til denne saken framkom:

- Det blir for omfattende å ha et kurs over 3 dager men det kan være mulig å ha et 2-dagers kurs
- Det foreslås lengre kursdager for å få mer effektiv utnyttelse av tiden
- Kan være lettere å diskutere hvis man tar det på norsk (evt skandinavisk)
- Noen ønsker å ha utenlandsk ekspertise som foredragsholdere
- Trenger forslag til forelesere innenfor toksikologi
- Ønskelig med gruppearbeid med praktiske eksempler
- Temaet fra dag 3 bør kanskje flyttes tidligere i programmet
- Nivået må legges på et nivå der de aller fleste i VKM har mulighet til å følge med i kurset
- Forslag om å diskutere disse problemstillingene også for "ikke-eksakte" vitenskaper, for eksempel dyrevelferd. Forslag Linda Kealing fra universitet i Uppsala, men hun er nok mer aktuell som foreleser om dyrevelferd på et Hovedkomité-møte.

Vedtak:

Hovedkomiteen gir sin tilslutning til forslaget til opplegg for kurs fra *ad hoc*-gruppen med følgende presiseringer:

- Max varighet av kurset skal være to dager
- Kurset arrangeres i perioden medio oktober til medio november og sekretariatet skal snarest sende ut en forespørsel til medlemmene om aktuelle datoer
- Foredragsholderne skal fortrinnsvis være skandinavisk-talende

Sak 14/06 Saksbehandlingsrutiner for VKM

Koordinator i sekretariatet, Beate Furuto Folgerø, la frem saken.

Følgende innspill til denne saken framkom:

- Ansvar for uttalelser fra VKM må ligge enten hos en FG-leder eller hos HKs leder. Saker må derfor alltid forankres enten i en faggruppe eller Hovedkomiteen
- Det viktigste kriteriet for forankring i Hovedkomiteen må være at sakens fagområde ligger innenfor flere faggrupper
- Hovedkomiteen må alltid ha tilgang til dokumenter minst en uke før møtet for å ha mulighet til en forsvarlig behandling
- Alle medlemmer av de relevante faggruppene bør ha anledning til å uttale seg om oppnevning av *ad hoc*-gruppen (pkt 2.2 i utkastet)
- Det foreslås å bruke modellen som ble brukt i "Helhetssyn på fisk og annen sjømat" for å berømme medlemmene av *ad hoc*-grupper. Det bør markeres at det er disse som gjør det største arbeidet med risikovurderingene.
- Det er viktig at medlemmene av *ad hoc*-gruppen er klar over rollefordelingen
- Modellen der Hovedkomiteen gir en uttalelse basert på en *ad hoc*-gruppes rapport (som for eksempel i saken om antibiotikaresistensgenmarkører) bør også omtales

- Det bør inkluderes at Hovedkomiteen må få se utkast på forskjellige tidspunkt, inkludert mulighet til å uttale seg om utkast til disposisjon før arbeidet settes i gang.

Vedtak:

Hovedkomiteen gir sin tilslutning til forslaget til saksbehandlingsrutiner for VKM med de endringer som fremkommer i møtet.

Sak 15/06 VKMs rolle i krisesituasjoner

Åshild Krogdahl la frem saken.

Hovedkomiteen hadde en bred diskusjon om saken der det kom frem at komiteen ikke så for seg at VKM bør ha en fremtredende rolle i krisesituasjoner. Dette ble begrunnet på flere måter; at VKM bør ha et langsiktig perspektiv fremfor et akutt; at det vil være vanskelig å fristille de VKM-medlemmer som ikke arbeider ved forvaltningsstøtteinstitusjoner i en beredskapssituasjon, at mange VKM-medlemmer i en slik situasjon allerede vil ha all tiden sin belagt med beredskapsarbeid for sin arbeidsgiver og at heller ikke EFSA har en rolle i EUs beredskapsarbeid.

Noen hevdet at Mattilsynet bør stimuleres til i større grad å gi bestillinger til VKM så snart som mulig i krisesituasjoner slik at VKM kan bidra med sin tverrfaglighet.

Vedtak:

Sekretariatet bes arbeide videre med saken overfor Mattilsynet ut i fra de signaler som har fremkommet under Hovedkomiteens diskusjon.

Sak 16/06 Retningslinjer for publisering av VKMs risikovurderinger

Åshild Krogdahl la frem saken.

I diskusjonen som fulgte kom det opp et forslag om at det bør lages to sett med retningslinjer, ett for publisering av VKMs uttalelser og ett for vitenskaplig arbeid som er gjort i ettertid. Det var enighet om at denne saken er viktig for VKM og at det derfor bør være en behandling i alle faggruppene. Hovedkomiteen mente at VKM bør vise en viss raushet i forhold til medforfatterskap, men at Vancouver-konvensjonens retningslinjer bør følges for publikasjoner som konvensjonen gjelder for, dvs vitenskapelige primærpublikasjoner.

Vedtak:

- Sekretariatet lager et notat hvor Hovedkomiteens innspill tas inn. Dette notatet sendes så ut til faggruppene for behandling.
- Sekretariatet sørger for at de større utredningene som VKM gjør, publiseres som rapporter med ISBN-nummer.

Sak 17/06 Orientering om arbeidet i faggruppene**Faggruppe 1:**

Forrige møte i faggruppen var 4. april, og neste møte er berammet til 24.-25. august i Bergen. *Salmonella*-saken ble ferdigstilt 22. mai. Denne ble utarbeidet av en *ad hoc*-gruppe ledet av Bjørn Tore Lunestad og var eksempel på et godt samarbeid mellom FG1 og FG8. Saken om Bacitracin ble avsluttet 10. mai og var utarbeidet av en *ad hoc*-gruppe ledet av Leiv Sigve

Håvarstein. Faggruppen ønsker å initiere en helhetlig vurdering på EHEC-saken, og har startet arbeidet med å etablere en *ad hoc*-gruppe på dette temaet og er i dialog med Mattilsynet om saken.

Faggruppe 2:

Faggruppen har til nå hatt kun en oppgave på plante-helse og savner flere slike. På området plantevernmidler kommer det stadig nye saker. Faggruppen har nå etablert en ny arbeidsform, med to arbeidsgrupper der hhv. humantoksikologene og økotoksikologene i faggruppen utreder problemstillingene på sine fagområder for hvert enkelt plantevernmiddel i samarbeid med Mattilsynets saksbehandlere. Faggruppen har så et samlet møte med kun en representant fra Mattilsynet der risikovurderingen sluttbehandles. Faggruppen er svært fornøyd med den nye arbeidsformen.

Faggruppe 3:

Siden forrige gjennomgang av faggruppenes arbeid i november 05 er 6 risikovurderinger på GMO-området ferdigstilt og en høringsuttalelse er oversendt til EFSA. For tiden er to *ad hoc*-grupper i arbeid; en på "Komparativ risikovurdering av genetisk endrede matplanter fremkommet ved ulike teknologier" og en der faggruppen er bedt om å vurdere "Rapport om sameksistens mellom genmodifiserte, konvensjonelle og økologiske vekster/kulturer under norske forhold". Medlemmer fra faggruppen deltar i en *ad hoc*-gruppe under CODEX på retningslinjer for risikovurdering av genmodifiserte dyr. For øyeblikket har faggruppen 3 GMO til vurdering. Et av VKMs innspill til EFSA har gitt opphav til en ny sak i EFSA (Bt-toksin). Koordinator i sekretariat har fått en person til å bistå seg i arbeidet med å utarbeide uttalelser.

Faggruppe 4:

Faggruppen jobber nå med avslutningen av risikovurderingen av parabener i kosmetiske produkter. Arbeidet med saken "Risikovurdering av utlekking av andre metaller enn bly, kadmium og barium fra keramiske produkter" har hatt lav prioritet i faggruppen grunnet stort arbeidspress med andre saker, men den vil bli behandlet på møtet i august. Flere i faggruppen har vært engasjert i arbeid i *ad hoc*-grupper, blant annet med TTC-saken. Risikovurdering av hvitt fosfor er nå på høring i faggruppen og har i tillegg vært på høring i FG5 og FG8. Saken skal så på elektronisk høring i HK før den oversendes Mattilsynet innen fristen 15. juni.

Faggruppe 5:

"Vurdering av funn av azaspiracidtoksiner i krabbe" er avsluttet. Dette var det første funn av algetoksiner i krabbe i Norge. "Vurdering/kommentering av SFT-rapport: Kartlegging av nye organiske miljøgifter i 2004" skal ferdigstilles 1. juni. "Tributyl-tinn i skjell" og "Dioksiner/PCB i torskelever" er under arbeid. "Risikovurdering av avløpslam som gjødsel"; det skal nedsettes en *ad hoc*-gruppe som skal ledes av Gunnar S. Eriksen fra FG5. Det har nå kommet et utkast til bestilling fra Mattilsynet. VKM har bestilt et forprosjekt utført av Aquateam og Bioforsk som skal benyttes som grunnlag for denne risikovurderingen. Dette forprosjektet er nå slutført. Faggruppen bidrar også til risikovurdering på hvitt fosfor i samarbeid med FG4 og FG8.

For tiden diskuteres bestilling på en risikovurdering av stekemutagener i grillmat med Mattilsynet. Dette arbeidet krever kompetanse som VKM ikke besitter og faggruppen anbefaler at det opprettes en *ad hoc*-gruppe. Uttalelsen tenkes ferdigstilt til grillsesongen 2007.

EFSA publiserte i november 2005 en ny rapport på ikke-dioksinliknende PCBer. Mattilsynet planlegger å oversende en bestilling til Faggruppe 5, hvor de ønsker at rapporten blir nærmere gjennomgått.

Faggruppe 6

Faggruppe 6 behandlet 6 saker i løpet av 2005. Den største av disse var vurdering av BioProtein som først ble avsluttet mars-2006. Faggruppe 6 har i denne saken opprettet en *ad hoc*-gruppe med eksterne eksperter. Etter at saken var ferdig, viste det seg at VKM ikke hadde fått alle tilgjengelige studier tilsendt. Ny bestilling har nå kommet fra Mattilsynet med henstilling om at VKM vurderer de nye tilsendte dataene fra Norferm. Foreløpig frist er oktober 2006.

I tillegg har faggruppe 6 fått en bestilling om å vurdere prosesshjelpemiddelet XyRex. Denne forespørselen til VKM begrenser seg til bruken av XyRex på fisk som skal benyttes til produksjon av fiskemel for bruk i fôr. Foreløpig frist for denne vurderingen er oktober 2006. Faggruppe 6 skal ha sitt neste møte i Bergen 8. juni.

Faggruppe 7

Faggruppen skal ha sitt neste møte i Bergen i mai. Etter at berikningssaken var avsluttet har gruppen fått en litt lettere periode, men medlemmer av gruppen har vært engasjert i *ad hoc*-arbeid, blant annet på helhetssyn på fisk og sukker og søtstoff.

For tiden arbeider faggruppen med en risikovurdering av salt tilsatt fluor og jod og vurdering av isomaltulose som ny mat. Bestillingen på vurdering av frukten Borojo som ny mat er foreløpig lagt til side i påvente av EUs vurdering. Faggruppen arbeider også med kommentarer til utkast til retningslinjer for risikovurdering av næringsstoffer innenfor *Codex alimentarius*. Arbeidsgruppen for dietetiske midler skal ha møte for å vurdere 7 produkter.

Faggruppe 8

”Dyrevernsmessige konsekvenser ved avhorning og kastrering av kje og kalv” ble ferdigstilt i februar. Faggrupper arbeider nå med 2 større saker: ”Risikovurdering av produksjon av 0-årsmolt” ferdigstilles i disse dager. ”Risikovurdering - søknad om import av tropiske reker fra Hawaii” har fått utsatt frist til 15/9. Faggruppen er involvert i arbeidet med risikovurdering av hvitt fosfor og deltok i det nylig avsluttede arbeidet på Salmonella i fôr.

Faggruppen skal avgi høringsuttalelse på utkast til ny dyrevernlov. Gruppen vurderer å initiere egne saker, blant annet på merking av ville dyr. Det er en forutsetning at slike saker må kunne ferdigstilles før funksjonstiden til gruppen går ut.

Vedtak:

Orienteringene tas til etterretning.

Sak 18/06 Orientering fra sekretariatet

Evalueringsav VKM:

Statskonsult er valgt som konsulent. Dette er en begrenset evaluering som kun har som formål å vurdere om det er grunnlag for endringer i komiteens sammensetning eller mandat før nyoppnevningen i 2007.

Møte i EFSAs Advisory Forum

En arbeidsgruppe hvor VKM har deltatt ved Beate Folgerø har laget en rapport med mange gode forslag om informasjons- og datautveksling som kan øke samarbeidet med EFSA og

EU/EØS-landene. Det vil bli laget et arbeidsprogram/en plan og mer detaljerte retningslinjer/rutiner. Dersom alle forslagene blir gjennomført vil det medføre merarbeid som vil kreve ressurser i landene, I Norge vil dette primært berøre VKM og Mattilsynet, men også forvaltningsstøttemiljøene f eks når det gjelder systematisering av norske datainnspill. Vi vil få sterkt økte muligheter til å følge med på og spille inn til pågående prosesser i EFSA, spille inn særnorske forhold underveis i EFSA's risikovurderinger og innta en aktiv rolle i å identifisere viktige problemstillinger og fagområder som EFSA kan gripe fatt i dersom det foreslåtte opplegget lykkes.

Det ble også orientert om EFSA's ekstranett som vil være en viktig brikke i det økte samarbeidet.

Det skal opprettes to nettverk i regi av EFSA, et på nasjonale ansvarlige for kostholdsdata/-undersøkelser, og et på eksponeringseksperter. Nettverket på kostholdsdata vil ha representasjon fra andre institusjoner enn VKM. Eksponeringsnettverket er derimot aktuelt for medlemmer i VKM. Sekretariatet vil sende ut informasjon til alle faggruppene om dette. Svarfrist på tilbakemelding for begge nettverkene er 31.juli 2006.

Hovedkomiteen fikk tilbud om å få tilsendt kommentert dagsorden og referat fra møtene i EFSA's Advisory Forum. Dette takket medlemmene ja til.

Vedtak:

Orienteringen tas til etterretning. Sekretariatet vil heretter sørge for at Hovedkomiteen mottar kommentert dagsorden og referat fra møtene i Advisory Forum.

Sak 19/06 Eventuelt

Bjørn Næss orienterte om at VKM ønsker å gjøre en oppdatering av VKM's risikovurdering på fugleinfluensa slik at man kan si noe om situasjonen for høsten 2006/våren 2007. Det kan være ønskelig å starte opp før sommeren 2006 slik at man evt kan si noe om høsttrekket 2006. Det ble nevnt at nedlegging av et anlegg for håndtering av biologisk avfall kan være av betydning i denne saken.